

Важливим аспектом впровадження LegalTech-інструментів є забезпечення прозорості ринку юридичних послуг. Платформа передбачає створення об'єктивної системи оцінки кваліфікації фахівців, що базується на їхньому реальному досвіді роботи з міжнародними реєстрами та судовими рішеннями. Це мінімізує інформаційну асиметрію та допомагає громадянам, які постраждали від воєнних злочинів, знайти верифіковану правничу допомогу, орієнтовану на конкретні результати, що повністю відповідає нормам Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1].

Етична складова використання таких систем ґрунтується на принципі домінуючої ролі людини. Технології розглядаються виключно як допоміжна інфраструктура для збору та систематизації даних, тоді як фінальна правова оцінка та формування стратегії захисту залишаються виключною прерогативою ліцензованого фахівця.

Таким чином, трансформація наукових напрацювань у дієвий цифровий інструмент дозволить створити нову екосистему правового захисту, де технології стають гарантом інклюзивності правосуддя та утвердження верховенства права в умовах глобальних трансформацій [2].

Список використаних джерел:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI.
2. Баранов О. А. Право та штучний інтелект: монографія. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2020. 520 с.
3. Блажівська О. Є. Цифровізація правосуддя як запорука ефективності судового захисту. Науковий вісник НАВС. 2023. № 2. С. 45–54.
4. Офіційний портал «Судова влада України» [Електронний ресурс]. URL: <https://court.gov.ua/>.

Яковлєва Євгенія Артурівна

здобувачка вищої освіти навчально-наукового інституту права та психології НАВС

Науковий керівник:

Кубарєва Ольга Володимирівна

професор кафедри кримінальної юстиції Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ: ПОШУК БАЛАНСУ МІЖ ДЕРЖАВНИМИ ІНТЕРЕСАМИ БЕЗПЕКИ ТА ПРАВАМИ ЛЮДИНИ

Актуальність анонсованої теми зумовлена безпрецедентними викликами, що з'явилися перед системою кримінальної юстиції України внаслідок повномасштабного вторгнення РФ. Заради забезпечення здійснення досудового

провадження та судового розгляду кримінальних правопорушень законодавцем передбачено запобіжні заходи, як найбільш суворий вид кримінально-процесуального тиску. Ці заходи застосовуються у випадках, коли є підстави вважати, що підозрюваний, обвинувачений можуть ухилитися від слідства та суду або будуть заважати встановленню справедливості у справі. В умовах воєнного стану інститут запобіжних заходів перестає бути виключно інструментом забезпечення конкретного кримінального провадження, набуваючи ознак механізму захисту національної безпеки. Зайвий радикалізм у процесуальних обмеженнях ризикує вийти за межі стандартів статті 5 Конвенції Про захист прав людини і основоположних свобод [2].

Визначальним напрямом змін у КПК України стала стаття 615, яка регламентує особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану. Легітимність обмежень прав особи у цей період базується на:

1) захисті суверенітету, що зумовлює необхідність посилення заходів щодо осіб, підозрюваних у злочинах проти основ національної безпеки (ст. 109–114-2 КК України); [1]

2) попередженні вчинення нових злочинів, адже в умовах війни ризик того, що підозрюваний може координувати дії з ворогом або здійснювати диверсії, зростає досить прогресивно;

3) забезпеченні стабільності правопорядку, що передбачає необхідність ізоляції осіб, які можуть дестабілізувати внутрішню обстановку в державі [3].

Найбільш дискусійним елементом є: застосування ч. 6 ст. 176 КПК України. Згідно з цією нормою, до осіб, підозрюваних у державній зраді, колабораціонізмі, мародерстві та низці інших тяжких злочинів, вчинених в умовах воєнного стану, застава як альтернатива триманню під вартою призначається не обов'язково. З одного боку, це гарантує неможливість звільнення небезпечних для держави осіб через сплату коштів. З іншого – Конституційний Суд України раніше висловлював позицію щодо неприпустимості абсолютної безальтернативності запобіжних заходів [3].

Фундаментальною засадою обрання запобіжного заходу виступає судовий контроль. Водночас, збройна агресія змусила правову систему адаптуватися через деякі механізми, зокрема:

1) делегування повноважень, оскільки прокурори отримали право санкціонувати арешт на строк до 30 діб там, де суди не функціонують;

2) захист від зловживань. Мова йде про запровадження механізму відкладеного судового контролю для перевірки рішень прокуратури;

3) диджиталізація, що передбачає можливість віддаленого формату судових засідань, який став безальтернативним способом збереження безперервності судочинства.

Правозастосовна практика свідчить, що сьогодні суди оцінюють ризики крізь призму воєнного стану, а саме:

– втеча на тимчасово окуповані території. В цьому випадку перехід на непідконтрольні території прирівнюється до виїзду за кордон, оскільки особа стає недосяжною для слідства;

– залякування у прифронтових зонах. Ризик впливу на свідків зростає через їхню незахищеність, що вимагає безальтернативного тримання під вартою у багатьох випадках;

– маніпуляції з доказами. Бойові дії створюють зручні умови для знищення слідів злочину (інсценування наслідків прильотів), що є додатковим аргументом для суду [4].

Слід відмітити й певний цікавий момент у тематиці щодо зміни такого запобіжного заходу, як домашній арешт. Зміна останнього на запобіжний захід у вигляді особистого зобов'язання в умовах воєнного стану (ч. 6 ст. 616 КПК) вирішується слідчим суддею, судом за клопотанням підозрюваного, обвинуваченого. При цьому, можливість зміни запобіжного заходу передбачена не по всій території України, а лише у місцях ведення активних бойових дій. Таке законодавче положення має послідовний та логічний характер [3].

Отже, запобіжні заходи є невід'ємною частиною правової системи держави, а в умовах воєнного стану вони набувають особливої ваги та специфіки. Застосування таких заходів має бути чітко регламентовано, щоб забезпечити безпеку держави, не порушуючи основні права і свободи громадян. Тому, забезпечення балансу між безпекою держави та правами особи в умовах збройного конфлікту вимагає відмови від формального підходу. Забезпечення національної безпеки є пріоритетом, проте процес не повинен поглинати право на справедливий судовий розгляд [5 с.4].

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 20.04.2026)
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини): Міжнародний документ: від 01.08.2021 №995_004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 20.04.2026)
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 №4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 20.04.2026)
4. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 20.04.2026).
5. Фоміна Т., Рогальська В. Запобіжні заходи в умовах воєнного стану: що змінилось URL: <https://zib.com.ua/ua/151472.html> (дата звернення 20.04.2026).